

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

15919

CUZA-VODĂ

ȘI

REFORMA SA ÎN BISERICA ROMÂNĂ

DUPĂ DOCUMENTE

*Conferință ținută la „Cercul Didactic” din Iași
în ziua de 14 Decembre 1911.*

DE

I. C. APOSTOL

IAȘI

Tipografia H. Goldner, Str. Gh. Mărzescu 17

1912

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

CUZA-VODĂ

69295

ȘI

REFORMA SA ÎN BISERICA ROMÂNĂ

DUPĂ DOCUMENTE

240221

Conferință ținută la „Cercul Didactic” din Iași
în ziua de 14 Decembre 1911

DE

I. C. APOSTOL

968441

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
615919

I A Ș I

Tipografia H. Goldner, Str. Gh. Mărzescu 17

1912

Biblioteca Centrală Universitară

BUCUREȘTI

Cota

69295
C144896

RC 224
2002

1953

B.C.U. Bucuresti

C144896

Cătră Lumea cultă și toți admiratorii lui

CUZA VODĂ

Am ținut această conferință, bazată pe documente, înaintea unui cerc de oameni luminați, educatori ai poporului, cu gândul pe deoparte pentru a restabili un adevăr istoric și anume: a respinge o gravă acuzațiune ce s'a adus în Parlamentul român din 1909, de cătră Dl. N. Iorga, în calitate de deputat, Marelui Voevod român *Alexandru Cuza*, iar pe de altă parte pentru a arăta că atât Reforma făcută sub Cuza Vodă cât și cea din 1909 privitoare la alcătuirea Sf. Sinod este perfect canonică și cerută de timpul în care trăim, după cum asemenea reformă făcută mai de mult în celelalte biserici ortodoxe, este în acelaș mod considerată.

Dacă prin aceasta voi fi adus cât de puțină lumină, într'o chestiune națională atât de însemnată, voi avea deplina mulțumire că mi-am îndeplinit o sfântă datorie, apărând memoria scumpă a Voevodului român **Alexandru Cuza**, care prin marele sale reforme a pus temelii solide a României moderne.

I. C. APOSTOL

Domnule Președinte

și

Domnilor Membri,

Și noi dascălii de școală primară facem în mic Istoria noastră națională și o facem cu drag căutând să implântăm în inima copilului sentimente naționale: iubirea de neam, iubirea de țara în care s'a născut și pe pământul căreia trăește și se hrănește. Și mai știm să facem pe copiii ce-i educăm, viitorii cetățeni, ca să aibă respect și recunoștință către acei voievozi, binefăcători ai neamului nostru, cari au strălucit prin actele lor mărețe și pentru care acte vor rămânea nemuritori în Istoria neamului nostru.

Așa fiind nu vom suferi ca nici-o atingere să se aducă memoriei acelor prea străluciți voievozi români și vom respinge deci cu olegitimă indignare ori-ce atac adus contra lor, din partea ori-cui ar veni.

Și fiind-că un om însemnat din această țară, un om cu o vastă cultură, un om de o muncă

extra-ordinară, un om care scrie Istoria neamului nostru și pe care știm să-l prețuim ca atare și acesta e Dl. N. Iorga, totuși ca reprezentant în Parlamentul nostru, în 1909 a găsit cu cale, cu ocazia discuției privitoare la reforma Legei Sinodale, să aducă de la tribuna Parlamentului o gravă acuzațiune nemuritorului și prea strălucitului voevod român **Alexandru Cuza** (acela pe care l-a slăvit în alte ocaziuni), susținând că a *siluit Biserica lui Hristos*, prin reforma ce a făcut-o în Biserica noastră, mi-am permis ca membru al acestui cerc, bazat pe documentele ce le posed, să vin și să vorbesc înaintea D-Vră despre **Cuza Vodă** și *Reforma sa în Biserică* și ascultând cuvintele sfinte ale lui **Cuza Vodă**, privitoare la asemenea reformă, nădăjduesc că veți respinge într'un glas acuzațiunea atât de gravă și atât de nedreaptă ce i s'a adus.

Rugând dar atențiunea D-Vră, iată aceea ce mai bine de 2 ani ardeam de dorința de a vă spune :

Văzând că Dl. N. Iorga, în calitate de deputat, în ședința Camerei din 16 Martie 1909, cu ocaziunea discuției privitoare la Apanagiul Mitropolitului Ghenadie, a acuzat pe **Cuza Vodă** că a fost un *siluitor al Bisericii lui Hristos* (vezi „Neamul Românesc“ No. 27 din 20 Martie 1909), mi-am permis, ca prin ziarele „Adevărul“ și „Dimineata“ din acea lună, să rog pe Dl. N. Iorga ca spre lămurirea neamului românesc, să dovediască afirmațiunea D-sale din Parlament. în ședința din 16 Martie 1909 și anume: Că **Cuza**

Vodă a fost un siluitor al bisericeii lui Hristos, socotind aceasta ca cea mai gravă acuzațiune adusă marelui și neprețuitului voevod român, care a întemeiat România modernă.

În loc de un răspuns expres la această întrebare, găsesc că Dl. Iorga în ședința Camerei din 23 Martie 1909 cu ocazia discuției asupra reformei legii sinodale nu numai că reînnoește această gravă acuzațiune contra nemuritorului Domn **Alexandru Cuza**, dar aduce aceeași acuzațiune și contra Statului Român.

Spre deplină lămurire în această privință citez textul respectiv din discursul D-lui N. Iorga rostit la 23 Martie în Parlament („Neamul Românesc“ No. 31—32 din 29 Martie 1909):

„De abia pe la 1860 zice, D-sa, începe decadența Bisericeii noastre, decadență foarte repede, și care merge continuu, accentuându-se până la acel an groaznic al scandalului, care se va însemna în istoria Bisericeii române cu data de 1909. Și, Domnilor, *causa pentru care de la 1860 până la începutul acestui veac nou, Biserica noastră a decăzut continuu este că n'a fost lasată în rosturile ei bisericești, că statul s'a amestecat în socotelile ei bisericești.*“

Și mai la vale zice: „Este bine sau rău să se amestece statul în Biserică? *Necondiționat, este rău ca statul să se amestece în Biserică ori-unde, deci și aici la noi, unde suntem oprîți în această privință de tradițiile bisericeii.* Biserica, atîta vreme cît s'a călăuzit de sine, ni-a dat arhieriei vredniciei, ni-a dat o viață exemplară

„și a izvorât din ea foloase mari pentru viața culturală, pentru viața morală, pentru viața noastră națională în genere“.

Iar cauza tuturor acestor răutăți, Dl. Iorga o găsește în faptul următor: „Că oamenii de la 1860, cari au stricat întâi rostul Bisericei, erau oameni crescuți în Franța; crescuți în Paris, în ideile anticlericale. Și cari își ziceau: Bisericei trebuie să-i îngustăm rostul, Biserica nu poate să meargă de la sine, ci trebuie să intervie statul cu conștiința lui deplină, ca să-i fixeze rostul cum se cuvine. Iar între oamenii aceștia erau barbați de stat iluștri: era *Cogălniceanu*, era însuși **Cuza Vodă** și vedeți însuși **Cuza Vodă** a avut față de Biserică o politică cu desăvârșire greșită. Și era cu atât mai greșită acea politică, cu cât Biserica își dăduse partea ei pentru unire“.

Deci concluzia firească, ce se trage din susținerile D-lui Iorga, este net următoarea: Dacă de la 1860 încoace unii prelați și-au compromis cu desăvârșire demnitatea lor, prin fapte monstruoase chiar, săvârșite de ei; dacă unora din prelați li s'au protestat polițe pentru neplata datoriilor; dacă alții în loc să producă lucrări originale, se mulțumesc a plagia, etc. etc. pentru toate acestea statul e vinovat, fiind-că Biserica n'a fost lăsată în rosturile ei bisericești; de oare-ce statul s'a amestecat în socotelile ei bisericești.—De aci ar urma că statul de la 1860 încoace, de când a intervenit în Biserică, silu-

înd-o, a dat o asemenea educație unor prelați ca cei înfierăți și de Dl. Iorga.

După aceeași logică deci se poate spune că dacă în școală sunt unii profesori, de ori ce grad, care nu fac cinste școalei, din diferite pricini, statul e de vină, pentru că s'a amestecat în rosturile și socotelile școalei. Dacă deasemenea în armată se găsesc ofițeri, cari compromit epoletele, marele vinovat e tot statul, fiindcă s'a amestecat și în rosturile armatei. Iată unde ne duce o asemenea logică!

Iar pentru a îndrepta o așa nenorocită stare de lucruri, nu este alt leac de cât ca statul să nu se amestece nicăiri, să lase toate aceste instituțiuni în rosturile și socotelile lor; toate: biserică, școală, armată, etc. etc., să fie stat în stat, iar statul în adevăratul înțeles al cuvântului să se reducă la un zero mare, el având numai obligații, drepturi însă nu. Și atunci, după Dl. Iorga, vor izvorî mari foloase pentru viața culturală, pentru viața morală, pentru viața noastră națională în genere.

Dar oare dacă statul prin amestecul său e marele vinovat de atâtea rele, cum se explică, aș întreba modest pe Dl. Iorga, că în această perioadă de decadență a Bisericei, cum o caracterizează D-sa, adică, de la 1860 încoace, s'au găsit printre prelații noștri și suflete curate, inimi bune și spirite luminate, cum au fost de pildă: un Melhisedec episcop de Roman, un mitropolit ca Iosif Naniescu, binefăcătorul meu, care a avut o viață cu totul sfântă și care a

murit sărac, fiind-că toată averea lui a împărțit-o săracilor fără deosebire de neam și religie, căci așa a înțeles el să păstorească turma lui Hristos. De aceea a fost atât de plâns la moartea sa.

Și pentru ca să se încredințeze Dl. Iorga cum că prelați răi se găseau și în alte timpuri, în țara noastră, înainte de 1860, și că nu statul era de vină pentru păcatele lor, voiui cita ceva dintr'o scriere intitulată: **Starea de acum din obləduirea geograficească, orășenească și politicească a Prințipurilor Valahiei și a Moldovei** de Tomas Tornton, sol englez la Țarigrad, tipărită la Paris în 1812 și apoi tradusă și tipărită la Buda, în 1826, de un român cu numele de: G. Petrovitz.

În introducerea ce o face traducătorul, arătând în scurt starea nenorocită a Principatelor pe acea vreme, la pag. VII zice următoarele:

„Dar la acestea cine este vinovat? Cel ce este „dator și nu-și împlinește datoria. Și cine este „datoriu? De la Vlădică până la opincă (după „pilda românească), căci după chipul cu care „se obləduesc Prințipurile amândouă, clirosul „bisericesc este vârful tuturor puterilor asupra „celorlalți lăcuitori; carele cliros când ar urma „canoanelor și făgăduielelor celor de dânsii date înainte înfricoșatului jertfelnic (la intrarea lor „în clerul bisericesc): de a nu-și mai căuta de „folosu-și în parte; ci să îngrijească și să-și jert- „fească tot pentru turma ce păstorește; atunci a- „cel cliros nu s'ar sfii, nici s'ar teme de nici-un

„obraz al nici-unui chip de stăpănitor sau boer ;
 „ci fără indoială s'ar pune în orânduială și în
 „bună lucrare toate cele spre folos, luminare,
 „învățătură și fericirea neamului turmei sale.

„Dar unde se găsesc acest fel de păstori ? Că
 „unora le plac banii, altora le place cinstea, altora
 „le place slava, altora le place îndestularea mân-
 „cărilor și a băuturilor, altora le place odihna ;
 „alții se fac că nu îndrăznesc, alții se fac fri-
 „coși, alții nu sunt vrednici să-și cunoască ci-
 „nul, alții nu știu de unde să înceapă și unde
 „să sfârșească. Și toți aceștia ca să nu-și peardă
 „înlesnirile poftelor lor, nu numai că nu îndrăz-
 „nesc a se împotrivi la ocârmuitorii după vremi
 „și la boerii cei ce sunt în dregătorii și cu pu-
 „teri în mâinile lor, ca să nu jefuiască ; ei și a-
 „jută să chinuiască pre ticălosul norod cu toate
 „chipurile de tiranii.“

Mai frumos tablou de cât acesta se poate ?

Și mai la vale zice : „Acum însă în veacul
 „nostru, abia s'au fost găsit un Gherasim, fostul
 „episcop al Buzeului carele din durerea inimei
 „sale, neputând suferi să vază și să iscăliască
 „sfaturile și hotarele cele spre despoiarea și ti-
 „rania norodului, s'au mulțumit mai bine să se
 „lepede de toiagul cel păstoresc și de slava ar-
 „hirească și să se retragă la un schit, să se
 „prostească a nu mai vedea cele nevrednice de
 „văzut lăsând să se
 „mustreze de cuget cei ce au rămas a ocârmui
 „un norod ticălos, iar cugetul său să nu-l mu-
 „streze, căci ar fi primit a fi părtaș printr'o i-

„scălitură numai, la toate felurile de dosădiri
„ale jalnicului norod.“

Și în sfârșit în concluzia ce o face, spune
curat :

„Poate dar fiește-carele să judece și să cunoa-
„scă că neamul românesc de păstori și cliros bi-
„sericesc întemeiat în datoriile sale n'are noroc
„să aibă, de la boeri și oblăduitori încă cu atât
„mai rău, căci aceștia nu mai gândesc nici-o-
„dată la folosul și slava neamului; ci numai
„în veci, îi trec sudori muncindu-se la născu-
„ciri, cum și ce mijloc să facă să ia dregăto-
„rie mai căștigoasă și să inchipuiască cele mai
„strecurate mijloace de a despoia pe frații săi.

„Așa dar, iubite cetitorule, n'au venit încă
„vremea să așteptăm folosul, luminarea, slava,
„dreptatea și odihna, răpaosul norocului: de la
„căpeteniile cei ce se numesc patrioți și pă-
„mânteni; ci poate *de la alte neamuri* vom putea
„dobândi vre-una din cele mai sus zise; iar
„acum când una dintre dânsule ar simți ticălo-
„sul norod, ar fi fericit.“

Și pe vremea aceea, D-lor, nici se pomenia la noi
de acei descreerați ??, cari poartă numele de
socialiști, nici de anticlericali ca de-al-de: M.
Kogălniceanu, Cuza Vodă, etc., cari și-au făcut
educația la Paris și apoi s'au întors în țară cu
gândul de a silui Biserica lui Hristos, ameste-
cându-se în rosturile și socotelile ei.

Și după logica D-lui Iorga am putea merge
și mai departe, că dacă astăzi se poate scrie și
vorbi ce poștești, dacă astăzi se face târg de

conștiințe chiar în lumea cultă, când e vorba de vot, etc., dacă astăzi nu se mai găsesc de cât foarte rar caractere cinstite, oameni cu voințe mari, etc., vinovați sunt acei descreerați cari ne-au dat o constituție, cu atâtea libertăți și drepturi, ca unui popor civilizat, pe când în realitate n'o merităm.

Iată deci unde poate duce o asemenea logică!

Dar citind în întregime discursul D-lui Iorga privitor la reforma legii sinodale și muncind-mă, după puțină pricepere ce o am în afaceri bisericesti, ca să sistematizez cele susținute de Dl. Iorga și să pot înțelege ce vrea D-sa, am ajuns să cunosc următoarele:

D-sa consideră ca siluitori ai bisericii lui Hristos pe toți acei cari reprezentând puterea civilă, au îndrăznit și îndrăznesc a se amesteca în rosturile bisericii și a face reforme potrivite timpului în care trăim, ast-fel: cum e legea sinodală. Și deci după D-sa, siluitori sunt toți reprezentanții puterii civile de la 1860 și până în anul mântuirii 1909, începând cu **Cuza Vodă** și sfârșindu-se cu guvernul și Parlamentul din 1909, cari au îndrăznit să facă așa ceva.

Dar pe ce se întemeiază D sa? opunându-se din răspuțeri la reforma legii sinodale, într'un spirit mai democratic, conform cerințelor timpului modern, introducându-se în sinod și preoții de mir.

D-sa spune că aceasta ar fi o lege anticano-nică, întru cât canoanele nu permit așa ceva

și de canoane nu e permis să se atingă nimeni, căci se atinge de Biserică. Și apoi pentru a fi mai iămurit zice:

„Vedeți este ușor de zis: dogma este una, canonul este alta, ierarhia este al treilea lucru. Se pot face fel de fel de împărțiri de soiul acesta, dar Biserica nu îngăduie această împărțire, pentru-că nu se pot face cu privire la dânsa subtilități de cugetare, de logică, de doctrină. Biserica în întregimea sa, este un singur lucru. Aceasta formează unitatea ei absolută, frumusețea armonioasă, durabilitatea Bisericeii, că de la dogmă până la cel din urmă act de jurisdicțiune pe care îl săvârșește un Episcop, care a primit puterea pe care Hristos a dat-o apostolilor, totul este legat în cea mai strânsă legătură.

„Nu poți împărți aici: una mie, alta ție. Biserica reprezintă un cristal de dogmă, jurisdicțiune, administrație. Nu poți să umbli cu un organism atât de delicat și absolut precis, fără ca falsificând o parte să nu-i falsifici spiritul, să nu-l descristalizezi, fără ca atingând unul din unghiurile sale, să nu ajungi la atingerea iusăși a esenței sale, de la care au plecat și cele mai mărunte din aceste unghiuri“.

Recunosc că fac abuz cu citații așa de lungi și nimic mai plicticos, pentru cel ce scrie, decât aceasta, dar am fost nevoit să mă supun la asemenea tortură, pentru a se vede ca în oglindă felul judecăței D-lui Iorga. D-sa se contrazice

de la un pas la altul, sau vede lucrurile cu totul alt-fel, de cum le vede toată lumea.

Întâi spune precis: dogma este una, canonul este alta și ierarhia al treilea lucru, sau cum zice mai la vale: „Biserica reprezintă un cristal desăvârșit de *dogmă, jurisdicțiune și administrație*”.

Și măcar că aceste trei lucruri: *dogma, jurisdicțiunea și administrația* sunt atât de distincte între ele, D-sa zice: nu poți să atingi o parte din acest cristal, unul din unghiurile sale, fără să-i falsifici spiritul, sau să-l descristalizezi.

Auzi! Nu te atingi de dogme cătuși de puțin și să nu-ți fie permis a face niște reforme sănătoase potrivite timpului în care trăim, privitoare la jurisdicțiunea și administrația bisericeii? sub cuvânt că asemenea reforme ar fi anticanonice. Dar aș întreba pe Dl. Iorga: Ce sunt canoanele bisericești de cât niște legiuiri bisericești, care datează de atâtea veacuri, făcute tot de oameni, cari se crede că au fost însuflați de Sf. Duh. Dar oare aceste legiuiri, care pentru timpurile în care s'au făcut erau foarte potrivite, în cursul veacurilor până acum, în ce privește jurisdicțiunea și administrația bisericeii u'au suferit nici-o schimbare? Nu s'au abrogat multe din dispozițiile lor?

Răspunsul nu poate fi de cât afirmativ. Aceasta ar putea s'o spună chiar toți cei ce cunosc afacerile bisericeii.

Ar putea s'o spună, cei întâi, Prea Sfințiii Prelați: Dacă traiul lor este conform spiritului ca-

noanelor, dacă traiul lor de astăzi ca monahi se potrivește cu traiul acelor cari au urmat de aproape pe Hristos, apostolii lui, cari desculți și flămânzi, ca și dascalul lor, îi sorbeau cuvântul lui dulce și sfânt și-l împrăștiau în lume, sau macar cu al celor dintâi urmași ai apostolilor, cari au păstorit Biserica lui Hristos?

Și dacă astăzi sub pretext de a se respecta în totul asemenea dispoziții ale canoanelor privitoare la viața monahicească, am îndrăzni noi amândoi, Domnule Iorga, să strigăm Prelaților de astăzi: jos giubelele de mătasă și blănurile scumpe, jos mâncările alese, jos palatele luminate cu electricitate și împodobite cu tot felul de minunății, jos cupelele, jos miile de lei salare, conformați-vă în totul traiul vostru, canoanelor; sunt sigur că pe amândoi ne-ar socoti desechilibrați la minte, măcar că n'am fi ast-fel!

Și dacă o sumă de dispoziții ale Canoanelor, în cursul veacurilor până astăzi, nu-și mai găsesc aplicarea lor, atunci mă întreb: de ce atâta vorbă, de ce atâta îndărătnicie la reforma unei legislații, care nu mai e conformă cu spiritul timpului în care trăim?

Hristos a zis: „Cerul și Pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece”; „nici o iotă din ele nu se va schimba”. Și așa va fi. Cuvintele lui Hristos, pentru binele omenirii, vor trăi cât va trăi și omenirea.

Dl. Iorga are aceeași pretenție: Cerul și Pământul vor trece, iar canoanele vor rămânea nici o iotă din ele nu se va schimba.

Și cu-toate-acestea câte din canoane le-au desființat până astăzi, nu mireni, ci chiar clericii și Prea Sfințiții, cari păstoresc turma lui Hristos, măcar că dl. Iorga strigă astăzi din răspuneri: Nu vă atingeți de canoane, căci se strică cristalul, adică : Biserica.

Din *Coranul* Mahomedanilor, care este cartea sfântă a religiunii lor și pe care ei o cred scrisă în Ceriu și transmisă pe Pământ prin intervenirea Arhanghelului Gavriil,—dacă nu mă înșel—și câte din dispozițiile lui nu-și mai au aplicare astăzi !

968461
144896

Dar dacă reforma sinodală ce a făcut-o **Cuza Vodă** și o face astăzi Statul Român este anticanică și deci ea siluește Biserica lui Hristos, atunci întrebăm pe dl. Iorga : cum poate fi considerată aceeași reformă făcută în celelalte biserici ortodoxe enumerate de d-sa, ca : biserica română de peste munți, biserica sârbească, grecească, rusească, etc ? canonică, sau anticanică ? căci canoanele pe care le apără cu atâta putere d-sa sunt făcute pentru întreaga biserică ortodoxă din lume. Și atunci, ori toate aceste biserici trebuiau în totul să le respecte, ori nerespectarea lor, în acest sens, nu strică nici-un colțisor din Biserica lui Hristos.

Dar zice d-sa : la celelalte biserici, unde deja s'au făcut o asemenea reformă, alte considerațiuni s'au avut în vedere și nu este nici-o potrivire între biserica noastră din România liberă cu celelalte ; biserica noastră având o organiza-

ție cu totul deosebită și ne oprește tradiția a face o asemenea reformă.

Mai întâi eu nu înțeleg de loc o asemenea organizare specială a bisericii noastre din România liberă, care să fie o pedică în realizarea unei asemenea reforme. Și apoi când e vorba de respectul Tradiției, așa cum îl înțelege dl. Iorga, voi spune că dacă acesta poate fi luat în toată seriozitatea, atunci omenirea întregă cu toate instituțiunile ei, nu numai cu biserica, ar fi rămas în starea primitivă, în care se găseau când s'au născut și nici-un progres nu s'ar mai fi realizat.

Dar dl. Iorga merge și mai departe în opoziția sa contra reformei Sinodului. Vederile d-sale sunt cu totul curioase. Ast-fel d-sa susține, contrar acelei ce vede o lume întregă, că preoții de mir n'au ce căuta în Sinod, întru cât călugării, cari fac parte din el, cunosc destul de bine lumea și nevoile bisericii.

Apoi dacă dl. Iorga este un perfect cunoscător și apărător strașnic al canoanelor, îmi permit să-l întreb pe d-sa: Ce angajamente iea călugărul față de D-zeu, în momentul când a îmbrăcat haina monahală și cum se leagă a-și petrece viața, odată închis între zidurile monastirei? Călugărul se leapadă cu totul de lume. El nu mai are nici tată, nici mamă, nici frate, nici soră, nici o rudă, nici un prieten, în afară de zidurile monastirei. El trebuie să rămână cu totul străin de cele ce se petrec în lume. El trebuie să se

conformeze în totul cuvintelor sfinte ale lui Isus Hristos :

„Cel ce voește să-mi urmeze, să se lepede de sine, să-și iea crucea sa și să vină după mine“.

Ori dacă admitem ceea ce susține dl. Iorga : că călugării cunosc prea bine lumea, atunci să-mi permită să i-o spun că aceștia nu mai pot fi considerați călugări, odată ce și-au călcat jurământul sfânt ce l-au făcut înaintea lui D-zeu, la intrarea în cinul călugăresc.

Și eu de altmintrelea pot să afirm un lucru că călugării noștri de astăzi, începând de la simplii monahi și până la cei mai înalți demnitari ai bisericii și-au călcat de mult angajamentele luate față de D-zeu, la intrarea lor în cinul călugăresc, viața lor nu mai e conformă canoanelor bisericești și cunosc din lume tocmai aceea ce s'au legat a nu cunoaște.

În această privință s'ar putea spune multe, dar nu e locul aci.

Dar aceea ce pare mai ingenios de cât orice din partea d-lui Iorga, este: când arată necesitatea de a se crea în țara noastră pepiniere de arhieriei și înalți demnitari ai bisericii, destinându-se anumite monastiri în care să viețuiască numai călugării de elită, în acest scop. (A se vedea „Neamul Românesc“ No. 31—32 din 29 Martie 1909 pag. 501—502).

Și acum revenind la **Cuza-Vodă** în specie, ne întrebăm din nou, Domnilor, pentru ce dl. Iorga consideră pe acest mare voevod român ca *si-luitor al bisericii lui Hristos* ?

Iată pentru ce: Pentru că **Cuza-Vodă** înainte de toate prin secularizarea averilor monastirești ne-a readus în patrimoniul țării noastre o treime din averea ei.

Pentru că prin o lege din Ianuarie 1865 a declarat biserica română autocefală, pentru a o mântui de supremația grecească, smulgând astfel și ultimele vițe pe care rădăcinele domniilor fanariote le mai lăsase încă în pământul României, după cum spune ilustrul nostru istoric d. A. D. Xenopol. (Domnia lui Cuza Vodă, vol. II pag. 22).

Pentru că prin o altă lege a înlocuit alegerea Mitropoliților și Episcopilor, prin numirea lor de către Domn și a organizat un Sinod autocefal al bisericii române, în care intrau și preoții de mir și chiar fețe laice (loc. cit). Și pentru că a arestat la Focșani și i-a adus sub escortă la Iași pe Prea Sf. Lor: Filaret Scriban, Neofit Scriban, Iosif Bobulescu și Atanasie locuitor de scaun la Roman fiindcă aceștia și-au permis să protesteze la puterile garante contra celor două din urmă reforme.

Nu tăgăduim, nu ascundem nimic. Da, **Cuza Vodă** a întrebuițat și mijloace aspre, violente chiar față de asemenea fețe bisericesti, dar aceasta a fost o absolută necesitate față de oameni, cari prin felul lor de a se purta în asemenea împrejurări nu serviau de loc nici biserica, nici statul român, când dușmanii din afară nu se liniștiră încă în urma actului îndrăzneț.

din partea acestui mare domnitor privitor la secularizarea averilor mănăstirești.

Și acest mare Voevod, care căută pe ori ce cale să asigure existența și independența bisericii noastre se poate numi siluitor al bisericii lui Hristos? Ast-fel vor spune, după Domnul Iorga, și dușmanii țărâniei, considerându-l ca un siluitor al marelui proprietăți, în urma loviturii de stat din 2 Mai 1864, prin care împroprietărește țărâniea, făcând-o ca de acolo înainte să aibă și ea o patrie de iubit și de aparat. Și cu-toate-acestea mijloacele întrebuițate de **Cuza Vodă**, în acest scop, sunt cu totul scuzabile din înalte considerațiuni de stat. Și cele 6 milioane de români din Principate astăzi în loc să-l considere ca un nelegiuit, îl consideră ca pe salvatorul neamului românesc, iar numele lui în veci nu va fi uitat.

Pentru a cunoaște Dl. Iorga cine au fost adevărații siluitori ai bisericii lui Hristos, voi arăta următoarele:

„Patriarhul de Constantinople Sofronie, pentru a răsbuna căderea locurilor sfinte în chestia monastirilor, adună în Constantinople Sf. Sinod patriarhicesc, în 15 April 1865, care condamnă deslipirea Bisericii române de cea grecească și hotărăște a se cere de la Domn a se opri pe calea prăpastiei pe care apucase. Se trimite în România un delegat al patriarhiei, purtător al hotărârei Sf. Sinod și care avea misiunea de a arăta Domnului purtarea sa ne-canonică, atât în ceea ce privea monastirile în-

chinat e cit și în privința noirilor bisericești. Delegatul patriarhului, Arhimandritul Cleobulos este mai întâi purtat de la ministru, la ministru, până ce în sfârșit acel al Cultelor îi spune, că nu poate să-l recunoască și nu are ce trata cu el. Atunci Cleobulos se adresează către episcopi prin o circulară, în care cere sprijinul lor contra Domnului țarei, iar pe de alta se îndreaptă către consuliile puterilor străine. *El este izgonit sub escortă peste Dunărea.*

Cât-va timp după aceasta Domnitorul, pentru a nu se da actelor sale pe tărâmul bisericesc alt înțeles, de cât acela pe care-l aveau în adevăr, trimete patriarhului Constantinopolei o scrisoare, care de și în tonul mângâios, eucernic și respectuos al unui fiu al bisericei ortodoxe, susține cu putere principiul, că „*respinge cu energie ori-ce amestec al ori cărui sinod străin al ori-cărei biserici străine și al ori cărui cap al unei biserici străine în afacerile din lăuntru și în disciplina bisericei române*“.

Aceasta o arată Savantul nostru Dl. A. D. Xenopol, în monumentală sa operă: „**Domnia lui Cuza Vodă**“ Vol II, pag. 22—23. Iar în notele de la pag. 23 op. cit. spune: Încă cu 4 ani mai înainte preotul Grigore Musceleanu pledase pentru sistemul sinodal inaugurat de Domnitor. Noi adăogăm: Aceasta a fost și dorința exprimată de Divanul Adhoc al Moldovei, în șed. din 4 Noembrie 1857, în care figurează Episcopii: Nectarie Ghenadie, Filaret și Calinic, și Arhimandriții: Neofit Scriban și Melhisedec. „E curios,

zice Dl. Xenopol, că nu am găsit scrisoarea aceasta (a lui Cuza Vodă către patriarhul de Constantinopole) reprodusă în *Monitorul român*. Ea se află însă în mai multe ziare străine, precum în : *l'Europe*, 15 Sept. 1865, în extract și în *le Courrier d'Orient*, în întregime, 21 Oct. 1865. Ea este datată din București, 26 Iunie 1865.

Eu însă găsesc reprodusă în întregime această scrisoare, cu ocazia morței marelui Voevod, în ziarul „Curierul“ No. 46, An. I din 27 Mai 1873 proprietatea lui T. Balassan, Iași.

Scrisoarea, de care vorbesc, începe cu următoarele vorbe :

Prea Sântele Părinte,

„Ca un fiu smerit al sântei biserici ortodoxe, am primit cu cea mai adâncă pietate părintească prea fericirii voastre epistolă. Nu pot însă ascunde că vătămătoarea purtare ce a ținut aci arhimandritul Cleobulos, însărcinat de a mi-o aduce, m'a pătruns de cea mai vie mahnire“.

.....

„Totuși analizând scrisoarea prea fericirii voastre cu ochii minței și închinând cugetările mele cele mai ascunse mântuitorului nostru, carele este începutul și capul nemuritor al bisericii, m'am întrebat dacă în adevăr o națiune este condamnată, fiind-că a voit să întărească pe pământul ei fundamentele pe care sunt așe-

zate strălucirea eternă și gloria neînvinsă a bisericei ortodoxe ; m'am întrebat dacă în adevăr legile de *organizare și de disciplină acum consimțite de o țară întregă*, de cler și de popor, dacă acele legi prin care se stabilește o mai folositoare ordine materială în biserica ortodoxă română, sunt într'atâta depărtate de spiritul sântelor canoane și de uzul secular păzit în țările ortodoxe, în cât au putut merita, din partea celui mai venerat și onorat dintre păstorii creștinătății, o manifestare atât de însemnătoare către capul unei națiuni care în cursul timpurilor de apururea a arătat o nemărginită îngrijire și o credincioasă iubire pentru biserica sa“.

Până aci cum se vede **Cuza Vodă** a vorbit față de patriarhul de Constantinopole, ast-fel cum îl caracterizează Dl. Xenopol, ca un cu-cernic și respectuos fiu al bisericei ortodoxe.

De aci însă nemuritorul Voevod, pătruns de o legitimă indignare, vorbește prea sfântului patriarh în termeni destul de energici, spunându-i următoarele :

„O asemenea crudă ispită nu puteam accepta să ne lovească chiar din acea parte, care în zilele ei de asuprire și de necazuri a primit de la noi din timpî vechi și primește chiar astăzi cu *mână largă* atâtea și atât de mari dovezi de iubire și generozitate, precum n'a primit din nici-o parte a lumii creștine. Ca creștin aș fi dorit a putea ascunde sub umilința ce se cu-vine, unui supus fiu al bisericeii, dureroasa surprindere ce mi-a cauzat inițiativa luată de prea

fericirea voastră, într'o așa gravă pornire în contra țării mele, însă ca Domn, purtând sarcina trecutului și a viitorului națiunii române, nu pot tăcea, ci sunt dator a apăra, în contra vericării încercări, antica autocephalie a bisericii dace“.

Și apoi adaugă marele Voevod român :

„Voiu întreprinde dară, prea sânte părinte, a proba prea fericirii voastre cu dreptul bisericii universale, cu sântele canoane în mână, cu Dreptul, cu uzul, cu datinele consacrate de secolii ale bisericii Daciei—drept, uz și datine recunoscute de toată biserica și anume: de biserica Constantinopolei: că Românii în aface-rile lor bisericesti și astă dată ca totdeauna s'au ținut în îngrădirile spiritului credinței lor, în marginile prescripțiunilor canonice și în limitele legăturilor și drepturilor ce a avut și ce are Statul în fața bisericii sale naționale, în veri-ce timp și în veri-ce parte a lumii ortodoxe. Nici să vă mirați, prea fericirea voastră, văzând un fiu smerit al bisericii discutând de și mirean, despre cele bisericesti“. Și mai la vale zice: „Am primit, Prea Sânte Părinte, scrisoarea voastră, însă alătura ei avizul sinodului din Constantinopole, ca vătămător drepturilor antice ale bisericii independente a Daciei, nu-l pot primi și ca Domn creștin al României îl resping în numele clerului și al poporului și îl voiu combate cu armele cele tari și neânvînse ale legilor și ale canoanelor“.

In sfârșit scrisoarea aceasta a lui **Cuza Vodă** către patriarhul de Constantinople este un document de cea mai mare importanță în chestia de care vorbim. Din ea se poate încredința pe deplin și cel mai neâmpăcat dușman al nemuritorului Voevod Român, că nu numai că n'a fost, după cum spune Dl. Iorga, un siluitor al bisericii lui Hristos, dar din contra, a fost cel mai energie apărător al intereselor bisericii române. Și dacă în interesul apărării bisericii române, a sacrificat chiar și câțiva prea sfinți prelați, cari i se puneau în cale, în lupta înverșunată ce a dus-o, aceasta nu micșurează nici de cum măreția actelor sale, întru cât cum spune adâncul cugetător și ilustrul nostru istoric Dl. A. D. Xenopol, în opera citată: „Resultatul tuturor acestor măsuri fu fără îndoială scuturarea desăvârșită a jugului lăuntric cât și din afară, pe care biserica grecească îl apasa de atâtea veacuri asupra capului țărilor române și mântuirea lor desăvârșită de ori-ce înrâurire grecească de asupra vieții românești. Una din seriile istorice cele mai însemnate din trecutul poporului român, înrâurirea grecească își găsi sfârșitul prin măsurile religioase ale lui *Alexandru Ioan I.*”

Spre deplină lumină a tuturor ar fi interesant a se reproduce în întregime scrisoarea de care ne ocupăm, dar este imposibil întru cât ea ocupă în ziarul „Curierul“ 9 coloane destul de spațioase.

De-oare ce însă invinuirea cea mai gravă ce s'a adus lui *Cuza Vodă*, cu privire la reformele mari făcute de el în biserica română, sunt reforma sinodului și numirea Mitropoliților și Episcopilor direct de Domn, voiți cita din remarcabila scrisoare a lui **Cuza Vodă** răspunsul ce-l dă patriarhului de Constantinople cu privire la acestea, spunându-i în acelaș timp cu demnitate și energie următoarele: „Am îndeplinit prea sântă părinte, datoria ce mi-am impus, cred că am răspuns la toate obiecțiunile părintești ale prea fericirii voastre“.

„Prin aceasta, n'am avut însă intențiunea a formula o justificațiune pentru actele ce s'au îndeplinit în România prin voința mea, prin inițiativa mea și prin libera consimțire a clerului și a poporului român. Am voit ca un fiu smerit al bisericei a urma tradițiunilor bisericesti, informând pe cel mai bătrân și mai onorat arhipăstor al bisericei răsăritului, ce spirit a predominat la întocmirea și promulgarea actelor, care în special privesc orânduelile bisericesti“.

Iată ce zice privitor la *reforma legii sinodale*:

„Art. 2 al legii sinodale privește instituțiunea unui sinod general pentru România. Prea fericirea voastră sunteți de părere că cănoanele bisericesti ar condamna admisiunea mirenilor într'un sinod, convocațiunea sinodului prin Șeful Statului și prin participarea Ministrului de Culte la lucrările sinodului.“

„În ceea ce privește admisiunea mirenilor în sinoade, așa avea poate a-mi face o muștrare,

însă nu e aceea ce-mi faceți prea fericirea voastră. Căci suindu-mă până la instituțiunile primitive ale bisericeii și consultând tradițiunile credinței ortodoxe în România și povățuindu-mă de Istoria noastră, sunt silit a recunoaște, că în sinodul general n'am rezervat elementului laic un loc îndestul de larg.

Sântului Cyprian, se știe că nimica nu-i plăcea a face fără a consulta poporul. Asemenea și la noi a fost datina bisericeii noastre române din timpuri imemorabili ca la consultarea despre treburile bisericești, să ia parte toți creștinii, nu numai clericii, pentru că pe toți interesează ale bisericeii. În sprijinul acestei ziceri găsesc în analele noastre un exemplu care cu deosebire va interesa pe prea fericirea voastră, pentru că tratează despre unul din cei mai iluștri predecesori ai prea fericirei voastre, pe sântul scaun ecumenic :

S. Nifon, patriarhul gonit din scaunul Constantinopolei, fu chemat de Domnul Radu-Vodă în Țara Românească pentru că-l poftia țara. S. Nifon veni și găsi biserica isvrită și sfătui să se adune un sinod. Atunci Domnul chemă pe toți egumenii de la toate mănăstirile și tot clerul bisericeii și făcu sobor mare dimpreună cu Domnul și cu toți boerii, cu preoți și cu mireni și îndată slobozi izvoare de învățătură limpede și curată. Iată cum înțelegea, S. Nifon, canoanele în privirea Sinodului“. Și apoi adaugă :

„Bine-voind, prea fericirea voastră, a arunca o ochire asupra instituțiunilor eclesiastice în vi-

goare la vecinii noștri, români ortodoxi ca și noi din imperiul Austriei, veți vedea și vă veți convinge, că sinodul bisericii metropolitane din Transilvania se compune din : 24 membri clerici și 20 laici, iar sinodul patriarhal de Carlovitz, că se compune din : 25 membri clerici, 25 laici civili și 25 membri militari. Au nu dovedesc aceste exemple până la evidență că atât aci cât și dincolo de Carpați, seminția română, de și supusă înrăuririi politice foarte deosebite, totuși a rămas credincioasă spiritului neatins al instituțiunilor primitive ale bisericii? Pentru aceasta în acord cu toată țara, cler și popor am voit ca elementul laic să fie reprezentat în sinodul general al bisericii ortodoxe române în conformitate cu instituțiunile primitive ale bisericii, cu datinele antice ale țării, cu mai multe dintre canoanele bisericești, precum și cu unele din legile împărătești, pe care voiu avea ocaziunea a le cita mai jos“.

Venind apoi la refuzul patriarhului de a da drept Domnului să convoace Sinodul, **Cuza Vodă** iarăși vorbește cu aceeași energie și apără reforma cu aceleași arme neânvinse cum le zicea el:

„Prea fericirea voastră refuză Prințului Domnitor al României dreptul de a convoca sinoadele. Acest drept însă, în biserica răsăritului este întemeiat pe un uz consacrat de secol și afirmat de Istorie. Imperatorii bizantini convocaу sinoadele. Așa la începutul secolului IV împaratul Constantin a convocat sinodul din

Niceea, la care a și asistat. În același secol sinodul Antiohiei s'a întrunit în urma ordinului Împaratului Constantin.

„În secolul VI, Împaratul Justinian decide prin *Novela* 37, că trebuie a se ținea sinoade și rostește ceea ce trebuie să se facă în sinul acestor mari adunări bisericești. El amenință de admonițiuni severe pe episcopii, cari n'ar voi a se supune acestei legi și merge atât de departe, că edictează supliciu cel după urmă contra magistraților și funcționarilor publici, cari n'ar sili prin putere pe episcopi a se supune ordinilor împărătești. Asemenea *Novela* 6 constată, într'un mod absolut, dreptul ce are șeful statului de a face reglemente ecleziastice.

„Și în Istoria noastră avem exemple: Așa în anul 1642, Domnul Moldovei, Ioan Vasile Vodă, în înțelegere cu Varlam, Mitropolitul Sucevei de atunci convoacă în capitala sa Iași un sinod local, care fu preșezut, după pofțirea ce i-a făcut Domnitorul, de patriarhul Partenie din Constantinopole—sinod, care a dat ocaziune eruditului român Petru Movilă, mitropolit și arhiepiscop Chioviei, a face o profesiune de credință a bisericeii ortodoxe, cu drept cuvânt renumită“.

„Prea fericirea voastră, cred că va recunoaște că uzând de un drept de care au uzat și predecesorii mei, n'am mers așa departe, precum a mers împaratul Justinian.

„Participarea Ministrului de Culte la discuțiunile sinodului, având numai un drept consulta-

tiv, prea fericirea voastră, asemenea o condamnați.

„O intervențiune așa restrânsă a statului în afacerile sinodului n'are nimica de contrar exemplelor ce ne-au dat alte biserici ortodoxe. Așa constituțiunea sinodului în Rusia și aceea a Greciei, nu dau oare guvernului mai multe drepturi de cât legea sinodală română?”

„La Petersburg membrii sinodului sunt aleși și numiți de cătră guvern; iar la Atena episcopii sunt asemenea chemați a face parte din sinod prin decrete regale, după rând și după ordinea vechimei, cînd la noi mitropoliții și toți episcopii, precum și alți barbați, ocupând pozițiuni înalte în cler, sunt membri de drit ai sinodului. Cu toate acestea sinoadele din S. Petersburg și din Atena sunt recunoscute de patriarhul Constantinoplei.

„Cum dară, aceea ce e bun și canonic în Rusia și în Grecia, să fie rău și anticanonic în România? Cum? Împăratul Justinian și Țarul Petru cel Mare au putut *propriu moto* edicta legi eclesiastice, care au primit asentimentul bisericii, cînd prea fericirea voastră, la noi, declarați anticanonice legi, care sunt strict conforme cu spiritul instituțiilor primitive ale bisericii și ale canoanelor,—mai vartos conforme pentru-că ele au fost consimțite de clerul și poporul român. pentru-că sunt votate de ambele adunări naționale—adunări în care sunt reprezentate toate clasele societăței și în care clerul intră sau de drit, precum la Senăt, preșezut

chiar de prea sântitul Mitropolit primat al bisericeii ortodoxe române, sau prin alegere, precum la Adunarea electivă.

In fine venim la actul săvârșit de **Cuza Vodă** prin care și-a atras asupra capului său înverșunarea înaltului cler în frunte cu patriarhul de Constantinople, act pe care ei dimpreună cu Dl. Iorga de astăzi îl considerau ca cel mai nelegiuit și anume: *numirea mitropolișilor și episcopilor direct de către Domn.*

Iată ce răspunde în această privință nemuritorul Voevod, patriarhului de Constantinople :

„Cu acelaș respect voi răspunde la ideile prea fericirii voastre și la observațiunile ce faceți asupra legii care a conferat Șefului statului dritul de a numi mitropoliși și episcopi. Prea fericirea voastră combateți această lege în întregul ei, atât articolul care atribue Domnitorului nomi-națiunea mitropolișilor și episcopilor, cât și acest alt articol, care supune arhieriei tribunalelor eclesiastice numai pentru delictele ecleziastice și Inaltei Curți de Justiție și de Casațiune, pentru ori-ce alte delictes. Prea fericirea voastră susțineți, că după canoane episcopii nu pot fi aleși de cât de către episcopi și nu pot fi judecați de cât de episcopi, fie și pentru delictes civile. Prea fericirea voastră, mergeți mai departe și voiți a întinde această doctrină asupra întregului cler. Asemenea doctrine prea sante părinte, n’au fost nici-odată admise și nu pot fi vre-odată primite în biserica Daciei, pentru-că sunt incompatibile cu instituțiunile pri-

mitive ale bisericii creștine, cu spiritul bine înțeles al canoanelor, precum și cu legile și cu datinele țării și ale bisericii noastre naționale.

„In ceea ce privește elecțiunea episcopilor, biserica Daciei a admis în totdeauna primul canon apostolic, nu izolat, ci legat în literă cu celelalte canoane. Așa din timpurile cele mai antice, episcopii se alegeau la noi de soborul întrunit adică : de tot clerul și poporul. Mai pe urmă prin divanul veliților boeri, din care clerul făcea parte. Aceste adunări se întruniau sub președința Domnitorului, care investia pe arhieriei aleși, dându-le cârja în mână.

Intr'o epocă mai apropiată de noi, străvechiul acest uz fu încă odată consacrat prin Reglementele organice, care au păstrat acest drept de elecțiune obșteștilor adunări extraordinare, compuse din episcopi și din notabili și preșezute de mitropoliți. Dacă un asemenea mod de elecțiune ar fi fost anticanonice, dacă toate alegerile unui așa mare număr de mitropoliți și de episcopi, cari au ocârmuit biserica noastră în cursul secolelor, ar fi fost ilegale și demne de condamnățiune, au prea fericirii patriarhi din Constantinopole nu ne-ar fi adresat ei, cu frățească afecțiune, luătoare aminte la asemenea încălcări? N'au făcut-o aceasta; și prea fericirea voastră, voiți a vedea în acele acte o violațiune flagrantă a canoanelor? Imi place mai bine a gândi, că iluștrii predecesori ai prea fericirii voastre de la sine au recunoscut, că modul elecțiunei, uzitat în biserica Daciei a

fost mai apropiat adevăratului senz al legilor și al învățătorei dată nouă din timpurile cele mai antice, prin sântele noastre tradițiuni bisericești“.

„Să deschidem acum Istoria și canoanele bisericei.

„Vedem chiar de la începutul Creștinismului, că nominațiunea episcopilor se făcea prin concursul episcopilor vecini, prin clerul și poporul văduvitei biserici. Faptele apostolilor, scrisorile sântului Cyprian și legile împărătești, nu ne lasă nici-o îndoială despre aceasta; ele rostesc explicit că patriarhii și episcopii se alegeau de către cler și de către cetățenii notabili. Pe de altă parte Novella 123 a lui Justinian zice: „*Ordinăm ca acolo unde trebuie a se numi un episcop, să se adune clerul și notabilii orașului*“.

„Imparatul Justinian determină în această a sa lege tot modul elecțiunei, până chiar și calitatea și etatea viitorilor episcopi, Opt-spre-zece ani mai în urmă, la 565, Novella 137 remomează sistemul alegerilor și ordonă din nou ca ecles-asticii și notabilii urbei să se convoace întotdeauna când se va procede la alegerea vreunui episcop. Ast-fel ne povățuește Istoria; iar canoanele ne vorbesc tot în acest senz, precum se poate vedea din VI canon al sinodului din Sardica, din comentariile celui al 3-lea canon, din al VII-lea sinod și din al 61-lea canon apostolic cuprins în Pidalion“.

„Mai târziu, în adevăr, prin alte canoane, masele fură iarăși excluse din alegerile episco-

pale,—aceasta se făcu din cauza tulburărilor ce se nășteau în mulțimea alegătoare,—rău care ușor se îndreptă în mai multe biserici ale răsăritului prin o regulare mai înțeleaptă a sistemului electoral bisericesc. Acest mod de elecțiune fu instituit și la noi și se confirmă mai târziu prin Regulamentele organice al Moldovei (art. 411) și al Valahiei (art. 359), pe când aiurea în contra canoanelor primitive, episcopii își păstrează dreptul exclusiv de elecțiune. În Constantinople, din secolul VII încoace, împăratorii, din propria lor inițiativă, trăsese la sine dreptul de a numi patriarhi. În Austria, de la 1786, Împăratul Iosef II, în calitate sa de duce de Bucovina, țară românească și ortodoxă-ca și a noastră, îndeplini pe cale administrativă cele de lipsă pentru întregirea văduvitului scaun arhieresc de Cernăuți; tot în acest mod au procedat și succesorii acestui suveran până în zilele cele de pe urmă”.

„Aceste precedente prea sante părinte, nu voesc a le invoca în sprijinul legii ce am promulgat la 11 Mai-trecut, ci pretind că am păstrat neatins anticul uz al alegerilor populare în puterea lui primitivă și religioasă; pretind că drepturile ce mi-a conferit țara, departe de a dărâma aceste tradițiuni respectabile, mai cu seamă înfățișează o expresiune numerică a unei fericite și intime legături între instituțiunile seculare ale bisericeii și între instituțiunile politice ale evului nostru. *Sunt, prea sante părinte, în viața națiunilor zile critice și excepționale,*

care determină pe cetățenii unei țări a încredința cu spontaneitate Șeful statului drepturile ce sunt a'le fie-căruia. Din acel moment Domnitorul onorat de un mandat așa de mare nu mai lucrează în numele său propriu, ci în numele tuturor. Acesta este sensul votului dat de Adunarea electivă și aprobat de Senat, sub președința S. S. Mitropolitului Primat al bisericii ortodoxe române. Și tocmai în puterea acestui vot, emanat de la reprezentanții clerului și a tuturor claselor societății, alesul națiunii, mândru, cu drept cuvânt, de noua probă de încredere ce i-au dat Românii, a putut procede la numirea episcopilor pentru scaunele vacante.

„Nu simt nici-o greutate, prea sânta părinte, a declara prea fericirci voastre, că am primit numai ca o excepțiune la regula statornicită în trecut, această nouă îndatorire ce mi-a impus țara. Totuși prea fericirea voastră, nu va lipsi a recunoaște, că am uzat cu cea mai mare rezervă de drepturile ce mi s'au transmis. Arhieriei pe cari i-am înălțat la scaunele episcopale vacante au fost și aleși după glăsuirea canoanelor din barbații „doririlor comune“, distinși prin pietatea, experiența și luminele lor; din barbați pe care însuși sântul scaun ecumenic mai înainte de mine i-a găsit vrednici de a fi episcopi și cari de ani îndelungași păstoriau turmele bine-cuvântătoare administrând în calitate de vicari diocesele române vacante“.

Iată în ce stă nelegiurea grozavă săvârșită

de **Cuza Vodă** prin acest act, pe care înalte considerațiuni de stat l-au silit să-l săvârșească și pentru care, cum ziceam, și-a atras asupra capului său urgia unor prea sfințiți prelați, în frunte cu patriarhul de Constantinopole și după aproape o jumătate veac condamnarea D-lui N. Iorga.

Ar fi interesant a cunoaște din scrisoarea lui **Cuza Vodă** și considerațiunile serioase ce le-a avut în vedere pentru a trimite pe prelați înaintea Inaltei Curți de Casație și Justiție, spre a fi judecați, pentru delictele civile și penale săvârșite de ei, dar timpul nu ne permite. Vom spune numai atât că din al 74-lea canon apostolic se vede, că pentru delictele comise de Episcopi nu se creează nici-un privilegiu înaintea legii față de ceilalți cetățeni, întru cât și ei nu încetează a fi cetățeni cât timp sunt episcopi. Iar Imperatul Justinian prin Novella 83 și 124 edictează în acest sens, trimițând înaintea magistraților civili pe episcopi pentru delictele civile și penale. Ba mai mult, Imperatul Justinian a mers până acolo în autoritatea sa față de episcopi, în cât prin Novella 124 ordonă ca episcopul, care va asista la jocuri sau la ori-care alt spectacol, să fie desbrăcat de darul preoțesc și să fie închis pentru trei ani într'o mănăstire. (A se vedea în această privință și Regulamentul organic al Moldovei, art. 413 și cel al Munteniei art. 364, care consacră același lucru, în materie de judecată).

In fine venind la ultimul act săvârșit de el in materie religioasă și asupra căruia de asemenea patriarhul de Constantinopole și-a manifestat ostilitatea sa, **Cuza Vodă** îi spune următoarele :

„*Legea care am promulgat la 30 Noembre 1864 pentru a regula starea monahilor și a monahielor, nici acea lege n'a putut câștiga binecuvintarea prea fericirii voastre. Dar unde s'ar fi putut găsi o organizațiune mai conformă cu spiritul canoanelor și al învățămintelor bisericeii primitive ?*

„*Ce voește această lege ? Ea țintește mai cu seamă la desrădăcinarea ignoranței, imoralității și nenunțatelor abuzuri, care s'au încuibat în monastiri, spre scandalul bisericeii.*

„*Silit a trebuit a-mi aduce aminte, că din sânul clerului monahal se aleg episcopi, acei oameni cari trebuie să străluce prin pietate și prin știință, cari să eclereze pe concetățenii lor, nu numai prin luminele lor, dar încă prin exemplul unei vieți fără prihană și plăcută lui D-zeu. Iată de ce am voit, pentru binele bisericeii, să mărginesc numărul și să fixez vrăsta călugărilor și a maicelor, pretinzând de la dânsii probe de o serioasă vocațiune, impunându-le munci folositoare instrucțiunii sau serviciului spitalelor și oprind a intra in sfintele noastre locașuri pe aceia sau pe acelea, care nu ar voi a se supune unei vieți de sacrificiu. Impărații bizantini : Justinian și Leon mai înainte de mine edictase măsuri de o asemenea natură“.*

„Prin Novella a 3-a Justinian reduce numărul călugărilor din Constantinople, zicând : „că tot aceea ce trece măsura nu este lucru bun ; că prin urmare nu trebuie creați atâți clerici, călugări și maice, în cât biserica să n'aibă cu ce-i ține“.

După ce apoi **Cuza Vodă** recomandă patriarhului de Constantinople de a consulta și Novellele a 5-a, 133 și altele în care va putea vedea câte- ceva interesant în asemenea materie, adaogă că în privința acestui punct Justinian apipăe niște detaliuri, pe care nemuritorul Domn se sfiște a le atinge. Și în urmă închee cu aceste vorbe :

„Am voit să mă țin cât se poate mai strict în cercul prescripțiunilor și a formelor canonice. M'am mulțumit dar a statorniciei regule, lăsând sinodului dreptul de a se pronunța în toată suveranitatea asupra vocațiunii candidaților și asupra calităților cerute, spre a se putea cine-va călugări.

„N'am nici-o îndoială, prez sânte părinte, că legea din 30. Noembrie 1854 va fi o adevărată bine-facere pentru cler și pentru sânta noastră biserică“

Iată cum știa acest Voevod român să-și apere marele sale reforme ! Cunoscând toate acestea, te minunezi. Nu știi ce să admiri mai mult în persoana acestui prea strălucit Voevod. Capacitatea, geniul său politic, voința mare, energia sa ? căci totul în persoana sa se prezintă în aceeași măsură. Și dacă din cele cunoscute se

poate constata în modul cel mai convingător, că El a fost un aprig apărător a intereselor Bisericeii și Statului Român, deși în calea sa s'au pus o sumă de dușmani, atât din lăuntru, cât și din afară și pentru care se justifică chiar din parte-i mijloacele cele mai aspre de îndreptare și că pentru binele și fericirea neamului nostru și-a sacrificat tot ce a avut mai scump, rămâi uimit când vezi după o jumătate de veac aproape, oameni de o vastă cultură, cari scriu chiar Istoria Neamului nostru, cum e Dl. N. Iorga, să acuze pe un asemenea Voevod în Parlamentul român, numindu-l siluitor al Bisericeii lui Hristos.

Este deci din parte-ne, Domnilor, ca educatori ai poporului românesc, o sfântă datorie să respingem într'un glas această acuzațiune, atât de gravă și atât de nedreaptă, adusă marelui și neprețuitului Voevod român **Alexandru Cuza**.

I. C. APOSTOL

